

บทคัดย่อ

รายงานฉบับนี้ เป็นรายงานผลการศึกษาวิจัยโครงการศึกษากลุ่มเยาวชนชนกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์กวย (ส่วย) : กรณีศึกษาชุมชนวัดไตรราษฎร์สามัคคี (บ้านดาดและบ้านชำ) ตำบลโพธิ์กระสังข์ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ สัญญาเลขที่ RDG52E0030 ซึ่งทีมวิจัยจัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอผลการศึกษาวิจัยต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติพันธุ์กวย (ส่วย) ชุมชนวัดไตรราษฎร์สามัคคี 2) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมประเพณีกลุ่มชาติพันธุ์กวย (ส่วย) ชุมชนวัดไตรราษฎร์สามัคคี และการเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาศักยภาพและบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนชุมชนวัดไตรราษฎร์สามัคคีในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์กวย (ส่วย) และ 4) เพื่อศึกษาหารูปแบบกิจกรรมที่เอื้อ สนับสนุน ศักยภาพและบทบาทของกลุ่มเยาวชนชุมชนวัดไตรราษฎร์สามัคคีในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์กวย (ส่วย)

ผลการศึกษาโดยสรุปคือชาวบ้านชำและบ้านดาดา เป็นชนชาวกวย (กวย) หรือชาติพันธุ์กวย มาแต่ดั้งเดิม ดังนั้นจึงมีการปฏิบัติ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวกวย ได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านภาษาที่ใช้ภาษากวยในการสื่อสารกันในกลุ่มชน วัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติประจำในรอบปี เช่น เซนญะ แชนแทร (ลงนา) เซนเลา (เช่นยั้งข้าว) โซดโทะระ (ทำบุญหมู่บ้าน) ประเพณีเยื่อมญาติ (การเยื่อมญาติ) วัฒนธรรมด้านพิธีกรรม เช่น การเซียมผี/ล้างผี (วิญญาณผู้ล่วงลับ) อื่นเนื่องลอย (เรียกขวัญ) รำนางอ้อ วัฒนธรรมทางด้านความเชื่อ โดยชาวกวยบ้านชำและบ้านดาดาจะมีความเชื่อในผีต่างๆ เช่น ผีแถน ผีปู่ย่าตายาย ผีไร่ผืนนา ผีศาลปู่ตา (ตาพรหมโดนไต) ผีป่า และครูกำเนิด และยังมีวัฒนธรรมด้านการละเล่น เช่น เกลทรวายอิก การเล่นเกลซอนหนึ่ง การเล่นเกลโมตัง

แม้ว่าชาวบ้านชำและบ้านดาดาจะยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวกวยไว้ได้ แต่วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างก็อยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง เช่น การเซนเลา การแชนแทร (การลงนา) การเยื่อมญาติ (การเยื่อมญาติ) รวมทั้งวัฒนธรรมด้านการละเล่นของเด็กๆ ชาวกวย ได้แก่ เกลทรวายอิก การเล่นเกลซอนหนึ่ง การเล่นเกลโมตัง ปัจจุบันได้เลือนหายไปเช่นกัน เหลือเพียงการเล่าถึงของคนรุ่นเก่าเท่านั้น ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมประเพณีชาวกวยของบ้านชำและบ้านดาดา สูญหายไป เปลี่ยนแปลงนั้นมาจากปัจจัยต่างๆ อาทิ ระบบการศึกษา ที่ทำให้เยาวชนห่างเหินจากวัฒนธรรมประเพณีของตน เรียนรู้แบบสากล แต่ไม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น หรือ ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการผลิต มีการนำเครื่องจักร เครื่องมือในการเกษตรที่

ทันสมัยมาใช้ ทำให้ค่านิยม ความเชื่อ ในวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชาวกายมีความสำคัญลดลง ซึ่งกลุ่มเยาวชน คนรุ่นใหม่ถือว่าเป็นกลุ่มที่เป็นพลังของชุมชน หากไม่ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีบทบาทช่วยฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเอาไว้ กลุ่มเยาวชนก็จะไม่ตระหนัก และไม่เห็น ความสำคัญในบทบาทของตนเองในการฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรม และชุมชนก็จะขาดผู้สืบทอดด้าน วัฒนธรรม ทำให้ไม่มีหรือไม่เหลือร่องรอยของวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวกายไว้ให้ ลูกหลานชาวกายได้รู้จักตนเอง

ทีมวิจัยเห็นว่ากลุ่มเยาวชนนับเป็นพลังที่สำคัญของชุมชนในฐานะเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีของชาวกาย ที่ผ่านมาชุมชนพยายามดึงเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนเพื่อให้เยาวชนได้ซึมซับและเห็นความสำคัญ เช่น ร้านางอ้อ การให้เยาวชนร่วม แสดงการแสดงสมมติเรื่องพระเวสสันดรในประเพณีบุญผะเหวด ทำให้พบว่าการที่เยาวชนได้เป็นผู้สวม บทบาท ผู้ถ่ายทอดเรื่องราวในรูปแบบของการแสดงทำให้เยาวชนมีความสนุก มีส่วนร่วมใน วัฒนธรรมประเพณี เข้าใจ เห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีของตนเองได้เป็นอย่างดี มาก และวิธีการถ่ายทอดในรูปแบบของการแสดง การละเล่นทำให้เรื่องราว สารที่ต้องการนำเสนอ มีความน่าสนใจ คนรับเข้าใจได้ง่าย

ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้ปฏิบัติการทดลองโดยใช้สื่อการแสดงหนังสั้นเรื่องกอนกวน ส่วยไม่ลืมชาติ มาเป็นกิจกรรมทดลอง โดยใช้ข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีที่ได้จากการศึกษาวิจัยในช่วงที่ 1 มาเขียน เป็นเรื่องราว และให้กลุ่มเยาวชนบ้านชำและบ้านดาดดาเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้แสดง ทำให้เกิดการ ตระหนัก เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีชาวกาย ตลอดจนเป็นผู้อนุรักษ์และถ่ายทอดได้

สุดท้าย การดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัย สามารถดำเนินการสำเร็จและลุล่วงได้ก็ด้วยการ สนับสนุน ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อจากหลายส่วนทั้งเทศบาลตำบลโพธิ์กระสังข์ ผู้นำ ผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ ในชุมชนบ้านชำและบ้านดาดดา ชาวบ้านและเยาวชนบ้านชำและบ้านดาดดาทุกท่าน ทีมพี่เลี้ยง สกว. จังหวัดศรีสะเกษ ที่คอยช่วยเหลือตลอดการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัย ทีมงานสื่อสร้างสุข อุบลราชธานี คุณสุรสิทธิ์ ผาธรรม ทีมงานนิเวศ เคเบิลทีวี ศรีสะเกษ ที่เข้ามาช่วยเหลือในการทำ ภาพยนตร์สั้นเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ ทีมวิจัย ขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

ทีมวิจัยชาวบ้านชำและบ้านดาดดา
โครงการศึกษากลุ่มเยาวชนกับการฟื้นฟู
และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์
กาย (ส่วย) ฯ